

Коба О. В.,

кандидат педагогічних наук, старший дослідник, доцент кафедри забезпечення державної безпеки, Київський інститут Національної гвардії України
(м. Київ, Україна)

Шаповал А. Ю.,

курсант факультету службово-бойової діяльності, Київський інститут Національної гвардії України
(м. Київ, Україна)

СТАБІЛІЗАЦІЙНІ ЗАХОДИ ЯК ОСНОВА РЕІНТЕГРАЦІЇ ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ: ДОСВІД ХАРКІВЩИНИ ТА МІЖНАРОДНІ ПРАКТИКИ

Дослідження стабілізаційних заходів на деокупованих територіях є важливим напрямом наукової та практичної діяльності, спрямованим на відновлення правопорядку, безпеки, інфраструктури та соціально-економічного життя в умовах триваючої війни. Такі дослідження дозволяють розробляти стратегії для ефективної реінтеграції звільнених територій до складу України, враховуючи як національні особливості, так і міжнародний досвід. Питання стабілізації та реінтеграції деокупованих територій активно вивчаються українськими дослідниками, зокрема в працях, опублікованих у наукових виданнях [1, 2, 4], а також зарубіжними науковцями в контексті операцій НАТО, таких як SFOR у Боснії і Герцеговині [9]. У період повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну стабілізаційні заходи набули особливого значення, адже органи безпеки, оборони та влади змушені одночасно виконувати завдання із звільнення територій, розмінування, боротьби з колабораціонізмом, відновлення інфраструктури та забезпечення гуманітарних потреб населення [8]. Війна створює нові виклики, такі як масове замінування, руйнування критичних об'єктів та відтік кадрів, що ускладнює процес стабілізації.

Досвід Харківської області, деокупованої у вересні-жовтні 2022 року, демонструє комплексний підхід до стабілізаційних заходів. Збройні сили України, Національна гвардія, поліція та СБУ спільно проводили розмінування (понад 1,2 млн га потенційно забруднених територій), фіксацію воєнних злочинів (22 катівні), виявлення колаборантів (16 затриманих) та відновлення роботи місцевих органів влади [10, 11, 12]. Міжнародна співпраця, зокрема з організацією "The HALO Trust", посилила ефективність протимінної діяльності [13]. Водночас аналіз операцій SFOR у Боснії і Герцеговині показує, що

стабілізація в мирний час зосереджується на створенні безпечного середовища після припинення бойових дій, тоді як в Україні ці заходи відбуваються паралельно з війною [9].

Стабілізаційні заходи охоплюють широкий спектр дій: від військових операцій (охорона кордону, боротьба з диверсіями) до невійськових (гуманітарна допомога, відновлення економіки, соціальний захист) [1, 4]. Їх успішність залежить від координації між органами влади, силами оборони та міжнародними партнерами. Проте відсутність єдиного комплексного плану для всіх деокупованих територій, кадровий дефіцит та недостатнє фінансування гальмують процес [6].

На основі аналізу пропонується низка стратегій для підвищення ефективності стабілізаційних заходів:

- розробка комплексного плану з чіткими строками та індикаторами виконання;
- створення кадрового резерву для роботи на деокупованих територіях;
- формування фонду відновлення із залученням міжнародної допомоги;
- адаптація міжнародного досвіду (наприклад, розмінування та патрулювання за моделлю НАТО) [5, 9];
- посилення моніторингу та правової обізнаності населення.

Таким чином, стабілізаційні заходи є ключовим елементом реінтеграції деокупованих територій України, виступаючи основою для відновлення державного суверенітету, правопорядку та нормального функціонування суспільства в умовах триваючого воєнного конфлікту. Їх ефективне впровадження, з урахуванням практичного досвіду деокупації Харківщини у 2022 році, де було успішно реалізовано розмінування, боротьбу з колабораціонізмом та відновлення інфраструктури, а також адаптації міжнародних практик, таких як операції SFOR у Боснії і Герцеговині, забезпечить не лише повернення територій під контроль держави, а й їх сталий соціально-економічний розвиток у довгостроковій перспективі. Важливим є комплексний підхід, який поєднує військові дії для забезпечення безпеки з невійськовими заходами, спрямованими на гуманітарну підтримку, економічне відродження та соціальну згуртованість громад.

Для досягнення цих цілей необхідно подолати наявні виклики, зокрема розробити єдиний стратегічний план стабілізації для всіх деокупованих регіонів, залучити міжнародну технічну та фінансову підтримку, а також сформувати кадровий резерв для швидкого відновлення управлінських функцій. Досвід Харківщини підкреслює важливість співпраці між органами влади, силами оборони та міжнародними партнерами, тоді як міжнародні практики наголошують на потребі створення безпечного середовища як передумови для подальшого розвитку. Таким чином, стабілізаційні заходи не лише повертають території під юрисдикцію України, а й закладають підґрунтя для їх інтеграції у загальнодержавний простір, гарантуючи захист прав громадян, відновлення інфраструктури та економічну стабільність, що є запорукою міцності держави в умовах сучасних геополітичних загроз.

Список використаних джерел:

1. Стабілізаційні заходи та дії із стабілізації ситуації. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/7e647388-fc7e-4454-ab22-487b7970cf9b/content>
2. Стабілізаційні заходи на деокупованих територіях. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d8b5c4cd-2a65-42c7-b65e-b02755849cee/content>
3. Стабілізаційні заходи на деокупованих територіях: поняття та види. URL: <http://newukrainianlaw.in.ua/index.php/journal/article/view/542>
4. Міжнародний досвід відновлення та відбудови держав і регіонів після військових конфліктів та екологічних катастроф: висновки для України. URL: <https://analytics.intsecurity.org/ukraine-reconstruction/>
5. Відновлення безпеки та Української державності на деокупованих територіях: нормативно-правовий аспект. URL: <https://ipacs.knu.ua/pages/osn/2/news/2073/files/3e0977de-2e70-4e69-8e26-6cf962a5575b.pdf>
6. Постанова КМУ від 12 травня 2023 р. № 486. Про підготовку до дій із стабілізації ситуації на деокупованих територіях Донецької і Луганської областей та їх реінтеграції. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/486-2023-%D0%BF#Text>
7. Довідник НАТО. URL: <https://www.nato.int/docu/other/ukr/handbook2001.pdf>
8. Хронологія деокупації Харківщини: як це було. URL: [вставити актуальний URL, якщо доступний]
9. Визволення Харківщини у вересні-жовтні 2022 року: перша річниця переможного Слобожанського наступу ЗСУ. URL: <https://armyinform.com.ua/2023/09/06/vyzvolennya-harkivshhyny-u-veresni-zhovtni-2022-roku-persha-richnyczya-peremozhnogo-slobozhanskogo-nastupu-zsu/>
10. На Харківщині затримано 16 колаборантів та виявлено списки посадовців-зрадників. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/10/04/na-harkivshhyni-zatrymano-16-kolaborantiv-ta-vyyavleno-spysky-posadovtsiv-zradnykiv/>
11. ОКУПОВАНИ. Як на Харківщині шукають зрадників і колаборантів. URL: [вставити актуальний URL, якщо доступний]